

INTERVIURI

De vorbă cu Felicia Donceanu

Andra Apostu

Am mers la doamna Felicia Donceanu imediat după spectacolul Ierburi de leac din 26 februarie 2017 iar pentru că discuția a fost mai degrabă una de suflet decât despre tehnici de compoziție, domnia sa m-a rugat să public materialul abia după ce ea nu va mai fi... Felicia Donceanu ca om, artist, femeie – mereu solară, visătoare, mereu cu o idee în buzunar, cu un farmec pe care acum îl reconstruim doar în gând când îi ascultăm muzica.

Felicia Donceanu: Să știi că spectacolul *Ierburi de leac* la Ateneul Român nu putea fi realizat fără sprijinul Diane Spânu și nu numai, al tuturor membrilor Trioului Mozaic, oameni care îmi sunt în inimă și care s-au zbatut mult pentru acest spectacol.

Andra Apostu: De ce *Ierburi de leac*? Leac pentru ce?

F.D.: Pentru suflet, dragă, pentru mine dar nu numai. Uite, îmi doream de copil să fiu farmacist. În joaca mea nu m-au amuzat foarte tare păpușile; mai degrabă mă jucam cu mojarul. Îmi plăceau foarte mult și nasturii, de toate felurile, făceam armate cu ei – jocurile mele erau cam băiețești. Mai apoi îmi făcusem „farmacia” mea cu tot felul de sticle, sticlute și

vopseluri colorate. Plus că veneam din când în când în București (din Bacău) și aici vizitam un unchi – profesor de chimie – care avea farmacie pe Calea Victoriei, colț cu Orlando, el fiind furnizor al curții Regale. Mă fascinau acele sertare mici, multe, îmi plăcea mirosul de acolo foarte mult, varietatea enormă de denumiri. Era grozav să te prefaci că faci, să combini... Iar acum am încredere mare în remediile de plante, m-am ocupat și tratat homeopat, cred în asta și am avut o întreagă farmacie de substanțe care m-au scăpat de multe probleme. Homeopatia, cel puțin, m-a cucerit teribil chiar de la anamneză – păi să te întrebe un medic pe ce parte preferi să dormi sau cu ce pas pornești întâi?! E absolut fascinant.

A.A.: Această „farmacie” există în dvs. și atunci când compuneți? Aveți acolo ideile, gândurile, dorințele, visele pe care le combinați în muzică?

F.D.: Păi eu am starea de a crea mereu cu mine, nu trebuie să cad în vreo „transă” ca să compun. Ce crezi? Cele mai multe idei îmi vin la bucătărie când fac diverse treburi, când curăț cartofi.... O muncă manuală care nu necesită un efort intelectual, sunt doar automatisme și e teribil ce idei îmi vin, de exemplu, de la sunetul apei când spăl vase. De asemenea, când merg pe stradă observ foarte multe lucruri, deseori nu merg cu o țintă anume – ei, nu îți imagina, nu calc în străchini (râde) dar îmi vin teribil de multe idei.

A.A.: Ați fost o tânără deosebit de talentată, creativă, încă de acasă din Bacău erați implicată în viața artistică a orașului, toată lumea vă cunoștea deși erați doar în liceu. Cum ați ajuns la București la Conservator? Dumneavoastră dansați, compuneți, creați costume...

F.D.: Începuturile mele de student nu au fost la muzică. Mama era, într-adevăr, profesor de muzică, ea făcuse conservatorul dar eu am dat examen la regie de teatru. Treceam mereu, însă, prin piața Amzei și auzeam pianul din clădirile conservatorului. Și tânjeam, să știi. Dar îmi spuneam, ce să caut eu acolo? Eu compuneam dar nu scriam note, o făceam intuitiv, în niciun caz nu visam să fac din asta o carieră. În primul rând nu aveam disciplină, să mă pui pe mine să fac Czerny? Vaai, s-a străduit săraca mama să mă dea la o

profesoară dar eu nu făceam decât să improvizez liber la pian. Pe de altă parte, îmi doream mult să fac și coregrafie. Acasă, la Bacău, făceam spectacole la teatrul din oraș: îmi amintesc un *Clar de lună* de Debussy cu mama la pian și eu, autoarea coregrafiei pentru spectacol; totul era din capul meu, îți dai seama că nu văzusem înainte în altă parte, nu aveam unde! Îmi amintesc că era și Bacovia în sală; am țopăit efectiv, și eu, în fața lui Bacovia (râde).

A.A.: Și cum v-ați decis? Regie de teatru, coregrafie, poate muzică... vă tentau multe!

F.D.: Păi eu am vrut coregrafie ca să mă ajute la regie. Îmi amintesc... de parcă se derulează un film în capul meu. Admiterea la coregrafie a fost foarte interesantă. Am intrat într-una din clase, era cineva la un pian și încă vreo 2-3 persoane. M-au întrebat ce studii am și am răspuns că... eu am învățat pe alții, ce să mă învețe alții pe mine?! Îți dai seama ce figură au făcut. Dar m-am așezat la pian și le-am cântat o temă din Greierele și Furnica. Și cântam apoi mă ridicam să dansez, mă așezam iar să cânt o altă temă și iar mă ridicam să dansez... Mă zbuciumam și eu acolo. Și în timpul probei cineva s-a ridicat, a ieșit, și s-a întors în sală cu un domn înalt, cu niște ochelari atât de negri..., care mi-a spus „după ce termini aici vii la sala...”. Am mers, acolo m-au invitat să intru și să cânt. Din nou, oameni necunoscuți. Mult mai târziu am aflat cine era în comisii: Floria Capsali și Mitiță Dumitrescu la balet și Hilda Jerea și Paul Constantinescu la conservator – dar ce să aud eu de ei? Și dacă aș fi știut numele atunci tot nu mi-ar fi spus nimic. Așa că am fost naturală, m-am simțit foarte bine și le-am arătat și lor acest lucru. M-au pus să cânt ce am compus – am „compus muuult” (le-am răspuns eu), și le-am cântat tot felul de lucrări foarte dramatice, așa compuneam eu atunci. Apoi mi-au dat solfegiul, ori eu nu știam nici să bat măsura. Am ieșit dar domnul acela înalt a venit după mine să îmi spună să vin și a doua zi la proba a doua. Am zis că nu, că am altă probă, cea de la regie – proba teoretică.

A.A.: Și ce ați ales?

F.D.: Am mers la toate probele apoi am fost chemată de rectorul de atunci, domnul Breslașu. M-a anunțat că am fost

admisă și la regie de teatru și la conservator. Ori eu nici nu realizasem că am dat examen de admitere la Conservator! Domnia sa mi-a dat trei zile să decid ce facultate aleg ori asta a fost cumplit pentru mine; ce zbatere! Mi-am zis, însă, să profit de încrederea lor în mine și să aleg muzica, cu gândul că pot oricând să fac și regie.

În primul an am fost la Pedagogie, colegii mei erau toți tobă de carte. Noroc că eu rețineam repede și cântam foarte frumos la pian. Apoi am cerut cel mai sever profesor (auzisem că era Marțian Negrea) dar am ajuns într-un final la Mihail Jora.

Unul dintre oamenii care mi-au dat încredere și mi-au oferit libertate, văzându-mă așa cum sunt cu adevărat, a fost Mihail Jora.

A.A.: Vă amintiți despre el cu mare drag!

F.D.: La început a fost greu și cu el: eu nu înțelegeam și el nu înțelegea de ce nu înțelegeam. Am început cu armonia... a fost un dezastru pentru că nu o asociaz, efectiv, cu muzica, erau doar niște socoteli. Ușor, ușor am început să îi arăt ce compun – *Ploaia*, îmi amintesc, prima lucrare pe care i-am cântat-o –, plină de cvinte paralele dar care pe el l-a impresionat foarte mult. În timp, am ajuns la un nivel de prietenie, pot spune, încât domnia sa îmi lăsa acces la camera lui cu pian ca să pot lucra cât mergea la cursuri la conservator.

A.A.: Nu v-a fost teamă de această perioadă grea a studenției în care colegii erau foarte bine pregătiți muzical iar dvs. ați mers doar cu sufletul, cu emoțiile și cu dorința de a face?

F.D.: Am avut emoții dar nu distructive. Uite cum știu eu că îmi merge bine: e un semn bun dacă îmi vine să plâng. Eu sunt un om foarte deschis și chiar dacă este un dialog non verbal totul pleacă de la mine și de la încrederea pe care o am eu. Ori dacă eu plec cu un gând bun și o energie bună e bine, iar dacă primesc alt răspuns sunt „avertizată” să dau înapoi. Nu am cules prea multe mesaje rele în viața mea, de mine nu se prinde răul. Îngerășii mei mă protejează foarte tare.

A.A.: Firea aceasta deschisă, mereu parcă pusă pe joacă, se regăsește și în muzica dvs.

F.D.: Atenție! Mulți consideră că eu fac numai ghidușii în muzică dar nu este mereu așa. Ideea de joc, spiritul ludic despre care a scris și Luminița Ciobanu în cartea ei despre mine... puțin este de la mine, eu sunt doar un transmițător de mesaj de la ceva superior mie. Altfel nu pot să îmi explic, cu toată neștiința mea atât de cuprinzătoare la nivel tehnic-muzical, cum pot trăi stările acelea speciale când compun. Să nu îți imaginezi că eu cad în vreo transă! Dimpotrivă, sunt extrem de atentă, chiar foarte severă când lucrez, dură și strictă, de un autocontrol excesiv. Sunt mai lucidă ca un chirurg dar starea în care sunt este de neexplicat rațional. Chiar și rezistența fizică de a lucra foarte multe ore la rând e ceva uimitor. Trec, poate, și 50 de ore de lucru neîntrerupt decât de mers la baie sau băut o gură de apă.

A.A.: Și cu toate acestea, spuneți că tehnicile de compoziție nu vă sunt familiare, la nivel teoretic?

F.D.: Tehnici de compoziție? Ce sunt alea? Am aflat și eu de la alții că folosesc modurile, nu mai știu cine a descoperit asta; eu nu o fac conștient. În general am lucrat cu text și m-am mulat pe vocabularul respectiv, pe versurile sau proza pe care o folosesc. Nici ca estetică nu aș ști să îți spun unde mă aflu – Doru Popovici spunea că sunt într-o zonă de „folclor franco-moldav”. Îmi place mult să scriu pentru voce; găsesc texte foarte frumoase, mă iau și după asta și scriu foarte variat, din acest motiv. Am scris și foarte multe lucrări corale și ce pot spune este că tratez lucrarea corală ca pe lied – colorez vocea umană!

A.A.: Aveți o relație specială cu culorile.

F.D.: Ah, relația cu culorile e una specială pentru mine. Desenez, pictez, colorez sunete, asta fac. Lucrarea *Coline albastre*, de exemplu, mi-a venit în minte când pictam și am fugit repede să o scriu.

A.A.: Dintre interpreții cu care ați avut conexiuni muzicale frumoase, aș alege-o pe doamna Georgeta Stoleriu.

F.D.: Da! Lucrarea *Cutia cu surprize* făcută cu Geta e o comoară a mea personală. Relația noastră de prietenie muzicală a început odată cu niște lieduri pe versuri de Macedonski (nu cred că le știi, le am doar eu înregistrate) și

mai apoi cu ciclul de lieduri pe versurile lui Ienăchiță Văcărescu. Ah, cum mi-a cântat ea monodia *Tatăl Nostru*...

A.A.: *Tatăl Nostru* a fost reacția dvs. la o situație de atunci. Astăzi l-ați vedea altfel?

F.D.: Nu, așa este. Momentul a fost altul, da, dar acela a fost cel mai potrivit. Și în varianta corală dar și în cea monodică repetițiile *voia Ta, voia Ta și precum și noi iertăm, noi iertăm* etc. – reprezintă o zonă importantă pentru mine. Nu sunt neapărat o persoană religioasă, mai degrabă îmi place să merg când e biserica pustie, e cel mai bun loc de meditație. Relația mea cu Dumnezeu e una de prietenie, e ceva intim. Nu e o relație de supunere, de frică, e ceva... amical, cald. Îmi este teamă de spiritele rele, de energiile rele și cumva, ți-am zis, sunt ocolită, nu se prind deloc de mine.

A.A.: Aveți autori preferați de poezie sau proză?

F.D.: De multă vreme nu mi-am mai cumpărat ceva nou dar recitesc frecvent ce am aici. Tot nu pot să cuprind chiar tot ce am în bibliotecă; găsesc noi și noi sensuri, îmi vin noi și noi idei. În zona poeziei contemporane nu prea am cercetat... dar mi-am pus deoparte atâta material care mă inspiră... Îmi place foarte mult Mihail Crama, el mă inspiră foarte mult.

A.A.: Dar scrieți?

F.D.: Ehe, sigur. Dar nu pot să îi spun poezie sau proză. Scriu texte.

A.A.: Și de ce nu le publicați?

F.D.: De ce să le public? I le împărtășesc surorii mele și atât. Scriu, fabric mereu ceva... bine că nu le-am rupt până acum. Scriu și epigrame, fac caricaturi, mă distrează... eu singură mă distrez (râde). Dar de ce să le public? Cred că mi-ar fi plăcut să reușesc să scot la tipar o carte pentru copii pe care am lucrat-o în 1986, *Clopoțelul cel isteț*, cu versuri, muzici și desene... era gata să intre la tipar. O să le fac eu...

Știi, Andra... eu nu prea sunt conștientă ce vârstă am... eu am mereu idei, fac mereu ceva, las timpul să treacă și nu mă axează pe o singură chestie decât dacă sunt forțată. Atunci mă ordonez; dar până atunci... nu! Și cred că am în mine un crâmpei de Divinitate, asta ar explica multe. Uite, de exemplu, am compus lucrarea mea pentru harpă și e ceva de neînchipuit

– îmi amintesc că Adrian Enescu a văzut lucrarea și nu mă credea că eu nu știu să cânt la harpă. Tot demersul... a fost ceva cutremurător. Și nu doar eu, toți cei care creează au această fărâmbă de Divin. Cred că oamenii descoperă greu acest lucru pentru că petrec prea puțin timp cu ei înșiși, sunt foarte preocupați, încrâncenați de tot ce e în jurul lor, de tot ce se întâmplă, și nu se preocupă de ce se întâmplă cu ei. Vor să fie mai mult decât sunt și asta le anulează ce ar putea fi cu adevărat.

A.A.: Și cum să rezolvăm această problemă? Cum să facem să ne putem cunoaște mai bine?

F.D.: În primul rând credem că știm foarte multe și asta e o nenorocire! Eu sunt invidioasă, da, pe toți cei care se descurcă cu tehnologia dar asta e o nenorocire pentru comunicarea între oameni.

Iar oamenii se plictisesc tare... Trebuie să faci altceva decât îți e slujba, meseria, trebuie să ieși. Să pleci cu un tramvai undeva, oriunde, să stai și să te observi. Deschizi mintea, o lași puțin să vagabondeze. Vezi o cioară cum zboară, mintea îți e liberă și îți va face legături nemaivăzute. Și să nu mai fim așa informați, ghidați... puțină prosteală cum îi spun eu, e tare bună.

A.A.: Sunteți atât de multe... Cum aș putea să vă definesc, să vă dau o formă...?

F.D.: Om al Renașterii, dragă!

SUMMARY

Andra Apostu – A conversation with Felicia Donceanu

I went to see Felicia Donceanu right after the performance *Ierburi de leac* on February 26 2017 and because our conversation was mostly about matters of soul more than compositional techniques, she asked me to publish this interview only after she is gone... Here is Felicia Donceanu as a person, as an artist, as a woman – always bright, dreamy and always with an extra idea in her pocket. She had a special charm that now we can only recall in our thoughts when we listen to her music.